

Lars Viper 2020

Behov av kvalificerad diakonal vidareutbildning inom Svenska kyrkan

Liksom biskopens uppdrag är att ge församlingen perspektiv och samhörighet med kyrkan, så är diakonens uppdrag också att ge kunskap hur församlingen ska arbeta diakonalt. Men vi kvalificerar inte den diakonala frågan tillräckligt. Teoretisk fortbildning inom diakonin handlar inte bara om diakonens stöd till ledning och styrelse, utan även om eget kunnande för att ha möjlighet att verka som diakon och chef, skriver här Lars Viper, kyrkoherde i Saltsjöbaden.

Vigningstjänsten i Svenska kyrkan förstås som biskop, präst och diakon. Det treledade ämbetet enligt Kyrkoordningen är en självklarhet idag inom Svenska kyrkan. Ingen överordning utan tre funktioner i samma ämbete. Detta finns sammanfattat i Kyrkoordningen (KO):

*Kyrkan vigningstjänst eller ämbete är en tjänst i och för församlingen ...
Biskopens uppdrag är ett tecken på kyrkans kontinuitet genom tiderna ...
Prästernas uppdrag är ett tecken på att den kristna församlingen och tron får sin näring när ordet och sakramenten delas ut ... Diakonen är genom sin gärning ett barmhärtighetens tecken i både församlingen och samhället ...ⁱ*

KO beskriver tre jämställda ämbeten på vilka det ställs höga krav. Det handlar både om erfarenhet och utbildning samt fördjupande kunskaper hos ämbetsbärarna. Det är också genom medarbetarna i vigningstjänsten, som församlingen har sitt stöd för att utföra de grundläggande uppgifterna i KO.ⁱⁱ Kyrkan är alltså i behov av ett stöd ifrån det treledade ämbetet, för att klara ut det grundläggande uppdraget. Genom vigningstjänstens tre delar får församlingen hjälp att ta ansvar. Det är inte ämbetsbärarna som ska verkställa gudstjänst, undervisning, diakoni och mission utan församlingen *med* medarbetarna i vigningstjänsten.

[Diakonatets rötter](#)

De treledade ämbetet är något relativt nytt. Därför snubblar vi idag på strukturer som hör till en annan tid. Det var först på 50-talet exempelvis som dåvarande kyrkomötet fastslog, att

diakonin hade en plats i församlingarnas liv.ⁱⁱⁱ Diskussionen om diakonatet och diakonin i kyrkan har därefter fortsatt. Diakonen är idag en del av församlingslivet. I linje med det klassiska diakonatet, som vi känner det från 1800-talet, är diakonerna många gånger inriktade främst på samtal, själavård och terapi. Diakoni handlar om samtal och praktiskt stöd. Samtalsgrupper är bra, liksom enskilda samtal. Det är till och med en mycket uppskattad del utav diakonatet, men vi behöver betona ytterligare dimensioner av kyrkans diakoni. Därför behövs fortbildning. För präster finns det ledarskapsutbildningar, predikofortbildningar och teologiska fördjupningskurser. Finns det behov av kvalificerade fortbildningar för diakoner utöver själavårdsutbildningar?

Våra utmaningar

Sekulariseringen ställer krav på oss som kyrka. Jag menar att vi inte har en självklar position i ett värdepluralistiskt samhälle. Sekulariseringen är därför även en utmaning för församlingen. Vi måste kunna ge skäl för vårt handlande och vi måste också kunna ge nya perspektiv till vår samtid. Sekulariseringen är därför en möjlighet för kyrkan att fördjupa och redovisa varför vi vill göra eller handla eller säga som vi gör. Diakonin ska vara "... ett barmhärtighetens tecken i både församlingen och samhället."^{iv} Det betyder något mer än bara samtal. Diakoni handlar om att diskutera hur kyrkan bidrar till byggandet av det goda samhället.

Kyrkan ska vara profetisk i en tideräkning där sekulariseringens villor gör sig gällande. I tal och skrift behöver kyrkans ståndpunkt i samhällsfrågor bli tydlig. Vi måste kunna komma med någonting konkret. Därmed behöver vi kunna mer, än de som för en allmänpolitisk debatt eller diskussion. Våra sociala utmaningar idag ställer oss nämligen inför krav på kompetens och strategi. Vi kan inte luta oss tillbaka på tidigare handlingar eller strategier. Vill vi bidra till det goda samhället, som kyrka så kräver det kunnande. Samhällsutmaningarna är komplexa och omfattande. Sverige idag har en tilltagande social polarisering, framväxande parallellsamhällen, ökande social ohälsa inte minst bland tonåringar och äldre samt hemlöshet. Hur vi ska vi handla som församling och med vilka åtgärder? Det är en fråga som både kyrkoherde och kyrkoråd kan ställa sig. Beskriva denna verklighet och komma med åtgärdsförslag till församling och samhälle kräver stort kunnande, mod och vilja. Här behöver styrning och ledning en specialkompetens till sin hjälp.

Behov av omvärldsanalys

Vi kvalificerar inte alltid den diakonala frågan tillräckligt. Vi behöver skapa ett kunnande inför beslut hur församlingen ska förhålla sig till exempelvis en ekonomisk insats, för att motverka hemlöshet eller hur församlingen ska arbeta med ett integrationsprojekt. Beslut av kyrkoherde och kyrkoråd rörande församlingens diakonala arbete kräver kompetens och kunnande samt sakkunskap. Samverkan med en stadsmission eller etablerandet av nya verksamhetsområden i församlingen på kortare eller längre sikt är inga enkla beslut. Allt detta kräver analytisk förmåga och att muntligen och skriftligen kunna diskutera vad evangeliet omsatt i praktisk handling kräver av oss. Diakoni är inte bara hjärta utan även kunskap till att kunna förstå komplexa verkligheter. Liksom biskopens uppdrag är att ge församlingen perspektiv och samhörighet med kyrkan, så är diakonens uppdrag också att ge kunskap hur församlingen ska arbeta diakonalt. Detta kan handla om kyrkans roll och möjligheter i samhället genom samverkan. Kyrkoherde och kyrkoråd behöver analyser hur församlingen relaterar till offentlig sektor och företagssektor. Här krävs strategiskt och operativt arbete. Här behövs diakonens kunnande och erfarenheter till stöd för styrelse och ledning. Då behövs inte minst kompetenta analyser, som ger underlag för beslut. Hur ska vi förstå utanförskapet? Svaret är inte klädinsamling till bostadslösa, utan hur ska församlingen agera för att bidra till en förändring som i sin tur kan innefatta klädinsamling.

En beslutsmodell

Det finns en beslutsmodell eller procedurmodell framtagen av Drury-Hudson, som betonar fem olika perspektiv vid beslutsfattande:

- empirisk kunskap,
- personlig kunskap,
- teoretisk kunskap,
- professionell kunskap och
- praktisk visdom.^v

Denna procedurmodell vid beslutsfattande inom socialtjänsten bygger alltså på fem kunskapsområden, som beslutsfattarna måste bli kunniga i. Diakonens roll menar jag skulle kunna vara att förse ledning och styrelse med dessa kunskaper. Bodil Rasmusson skriver påminner om:

Handläggare måste använda sig av många olika kunskapsformer i sitt yrkesutövande och i utvecklandet av sin professionalitet.^{vi}

Översatt till församlingens sammanhang, så behöver kyrkoherde och kyrkoråd stöd i sitt diakonala beslutsfattande av diakonen, som inför beslut kan tillföra empirisk och teoretisk kunskap liksom personlig kunskap samt professionell och praktisk kunskap.

Behov av utbildning

Min erfarenhet som kyrkoherde säger mig att ledningen i församlingen är beroende av ett diakonalt kunnande, en diakonal analys och ett diakonalt perspektiv. Församlingen diakonala arbete kräver kunskap om omvärlden, kunskap om relevant lagstiftning samt teologisk reflektion och diskussion. För att diakonerna i en ännu högre utsträckning ska kunna bidra med kunskaper inför beslutsfattande, så behövs det till exempel möjlighet till fortbildning inom samhällsvetenskapliga eller sociologiska ämnen. Denna fortbildning måste då tänkas in redan som en del i grundutbildningen, så att den lägger grunden till en vidareutbildning. Vi måste alltså hitta möjlighet för diakoner till kvalificerad utbildning. Det tror jag är nödvändigt. Var finns de kvalificerade diakonala fortbildningarna, än förutom inom psykoterapi och samtalsmetodik? Det kan även handla om ledarskap. Diakoner kan också vara ledare inom församlingen och dess diakoni. Det är en diskussion som aktuella undersökningar, artiklar och inlägg vill öppna upp inför.^{vii} Teoretisk fortbildning inom diakonin handlar inte bara om diakonens stöd till ledning och styrelse, utan även om eget kunnande för att ha möjlighet att verka som diakon och chef.

Diakoni är kyrkans möjlighet och framtid

Diakoni är någonting människor tycker kyrkan ska göra och ägna sig åt. Det är något gott. Evangelium översatt i praktisk handling. Diakoni handlar både om anställda och ideella, liksom om kyrkoherde och kyrkoråd. Alla har vi olika roller i det som är församlingens diakonala arbete.

Ska vi ta det treledade ämbetet på allvar, då måste alla de olika delarna i ämbetet kunna fördjupas och utvecklas, utmanas, för att bli kompetenta språkrör. Kyrkans vinningstjänst har att verka i en tid där det gäller att kunna göra skäl för sin sak, om vi ska ha något att komma med. Kyrkoherden behöver hjälp i sitt ledarskap, för att vara en god ledare av diakonatet. Vi

behöver sammanfattningsvis gå från att vara en kyrka med en verksamhetsdiakoni till bli en "Diakonins kyrka" med kunskap om vår egen samtid och samhällsutveckling. Därför finns det behov av kvalificerade fortbildningar för diakoner utöver själavårdsutbildningar, så att församlingen kan vara "... ett barmhärtighetens tecken i ... samhället."^{viii}

Lars Viper

Kyrkoherde i Saltsjöbadens församling

ⁱ Kyrkoordningen, Inledning, Sjunde avdelningen: Kyrkliga uppdrag och befattningar, Verbum 2020

ⁱⁱ Kyrkoordningen, 2 kapitlet, 1 § a, Församlingens uppgifter, Verbum 2020

ⁱⁱⁱ Levenstam, Thorsten. "Svensk diakonidebatt 1938-1975." Ur *Kyrkohistorisk årsskrift* 1975, sidan 226

^{iv} Kyrkoordningen, Inledning, Sjunde avdelningen: Kyrkliga uppdrag och befattningar, Verbum 2020

^v Rasmusson, Bodil. "Analys, bedömning och beslut i utredning enligt BBIC." Lund 2009, sidan 37

^{vi} Rasmusson, Bodil. "Analys, bedömning och beslut i utredning enligt BBIC." Lund 2009, sidan 37

^{vii} Se rapporten "Diakoner i ledningsfunktion.En inventering av erfarenheter". Svenska kyrkan, Strängnäs stift 2015. Hämtas <https://internwww.svenskakyrkan.se/strangnasstift/diakonioch>

^{viii} Kyrkoordningen, Inledning, Sjunde avdelningen: Kyrkliga uppdrag och befattningar, Verbum 2020

Alla sammanfattade erfarenheter från projektet Fokus diakoni i Strängnäs stift 2018-2020 hittar du på www.svenskakyrkan.se/strangnasstift/fokusdiakoni